

ODKRYCIA ARCHEOLOGICZNE

tematem znaczków EUROPA 2025

walory do wykorzystania przy budowie specjalistycznego zbioru filatelistycznego „Historia i kultura łowiectwa”

Znaczki pocztowe EUROPA są coroczną, wspólną emisją znaczków o zbieżnym wzorze lub tematyce. Pierwsze ich wydanie miało miejsce 15 września 1956 roku. Administracje pocztowe sześciu państw założycielskich Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWG) wyemitowały znaczki z analogicznym obrazkiem wieży, złożonej z liter słowa EUROPA otoczonej rusztowaniem budowlanym.

Znaczki EUROPA podkreślają współpracę w dziedzinie poczty, uwzględniając promocję filatelistyki. Budują również świadomość wspólnych korzeni, kultury i historii Europy oraz jej wspólnych celów

W 1959 roku powstała Europejska Konferencja Administracji Poczty i Telekomunikacji, CEPT (skrót od francuskiej nazwy *Conférence européenne des administrations des postes et des télécommunications*). W związku z tym od 1960 roku na znaczkach wspólnej emisji widniały inicjały tej organizacji. Znaczki w latach 1956–1973 miały w większości wspólny wzór, były jednak państwa, które wyłamywały się z tej zasady i tworzyły znaczki o innych tematach, ale z napisem EUROPA.

Znaczki wspólnej emisji EUROPA z 1956 i 1969 roku o jednakowym wzorze

Od 1974 roku usankcjonowano zasadę, że kraje członkowskie mogą wydawać znaczki o różnych wzorach, ale o wspólnym motywie. W 1993 roku powstała Grupa Robocza ds. Znaczków i Filatelistyki PostEUROP i przejęła od CEPT odpowiedzialność za zarządzanie wydawaniem znaczków EUROPA. Grupa złożona jest z ekspertów filatelistycznych, odpowiada za wybór tematów, aktywnie promuje znaczki i filatelistykę, ze szczególnym uwzględnieniem znaczków EUROPA. Tematy wydań są różnorodne i na ogół nawiązują do dziedzictwa starego kontynentu – wartości, tradycji, wiedzy i doświadczeń przekazywanych z pokolenia na pokolenie, w szczególności do dziedzictwa kulturowego, historycznego, czy przyrodniczego, które stanowią ważny element tożsamości i kultury danej społeczności.

Emisje znaczków EUROPA są niezwykle bogatym źródłem wiedzy i obiektów do kompleksowego zbioru Łowiectwo lub do eksponatów poświęconych jego działom (historia, zwierzęta łowne, patroni łowiectwa i in.). Najwięcej znaków pocztowych (znaczki, koperty FDC, arkusze, bloki, zeszytiki znaczkowe) do tematu łowiectwo można znaleźć w wcześniejszych wydaniach: Ochrona przyrody (1986 rok), Opowieści i legendy (1997), Rezerваты przyrody i parki narodowe (1999), Las (2011), Ptaki (2019), Zagrożone gatunki dzikich zwierząt (2021), Opowieści i mity (2022). Na oficjalnej stronie Europejskiej Konferencji Administracji Poczty i Telekomunikacji CEPT pod adresem <https://europa-stamps.blogspot.com/2024/11/europe-europa-2025-national.html> zaprezentowano wszystkie dotychczasowe emisje znaczków EUROPA, łącznie z opisem merytorycznym znaczków, co jest niezwykle pomocne przy budowaniu zbioru i eksponatu wystawowego. W 2025 roku tematem wiodącym są **Odkrycia archeologiczne**.

Poniżej prezentuję znaczki tegorocznej emisji (według kolejności wydań), związane z wczesną historią łowiectwa, poczynając od paleolitu, przez neolit, epokę brązu, żelaza i starożytność.

Liechtenstein, 1 kwietnia 2025

W 1932 roku na południowo-wschodnim zboczu wzgórza zamkowego Gutenberg w gminie Balzers znaleziono 10 figurek datowanych na późną epokę żelaza (500-100 p.n.e.), przedstawiających ludzi i zwierzęta – dziką i jelenia. Ponieważ znalezisko znajdowało się w warstwach zawierających spopieliałe kości zwierzęce, naukowcy są zdania, że było to miejsce ofiarne, składano w nim, w dłuższym okresie czasowym, dary bóstwom lub innym siłom nadprzyrodzonym. Odkryciu poświęcono 2 znaczki w 4-znaczkowym bloku (figurki ludzi i jelenia), na tle stanowiska archeologicznego.

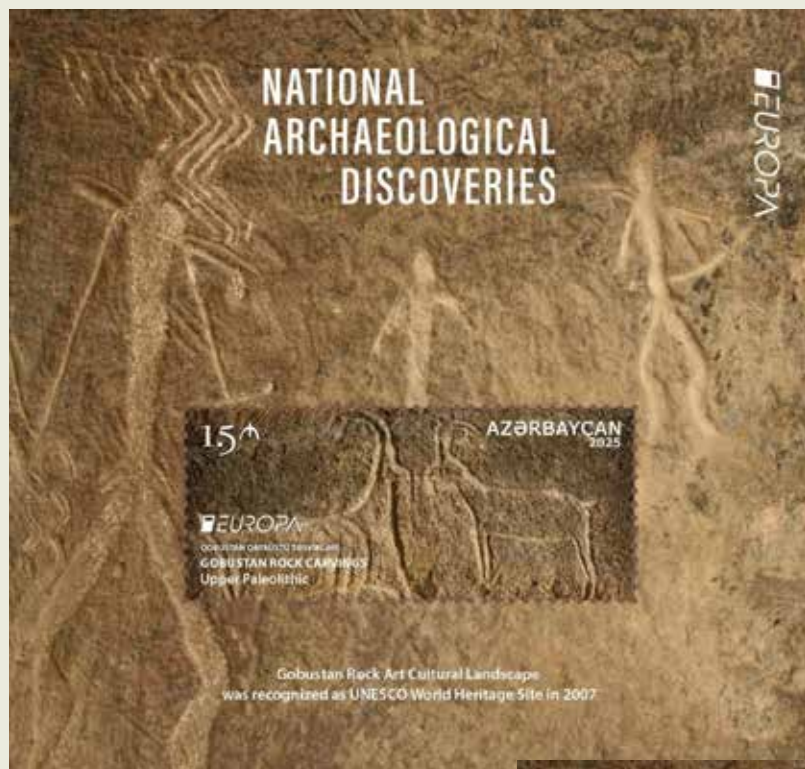

Figurka jelenia wykopana w zboczu wzgórza zamkowego Gutenberg w gminie Balzers na znaczku Liechtensteinu

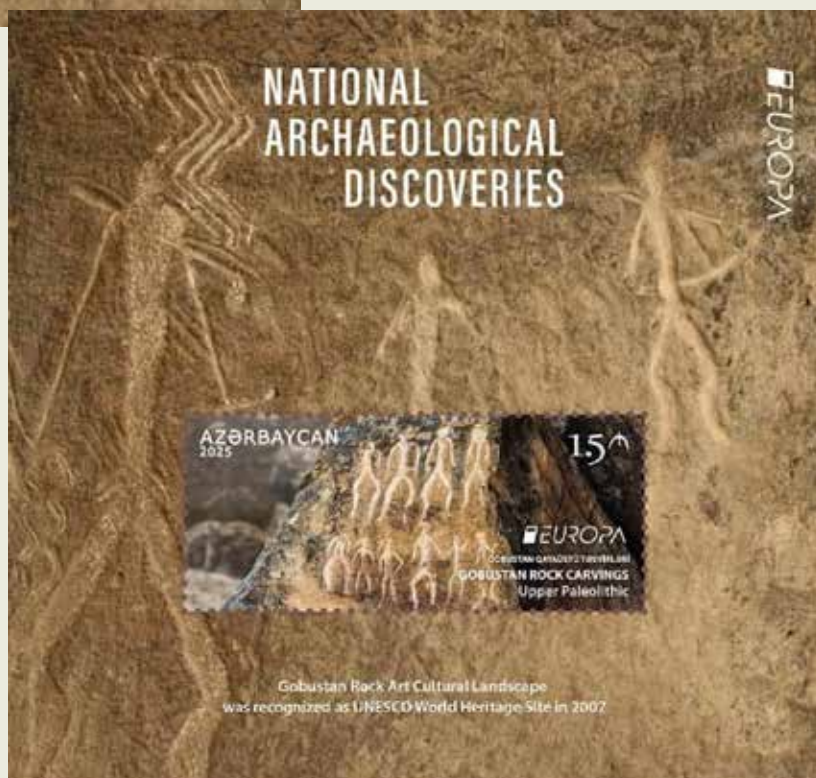
Azerbejdżan, 5 maja 2025

Azerowie zasłużenie szczycą się wyjątkowym Parkiem Narodowym Qobustan położonym na południowo-wschodnim krańcu Wielkiego Kaukazu, nad Morzem Kaspijskim, wpisanym w 2007 r. na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Azerowie od górnego paleolitu (od ok. 20 tys. lat do ok. 5 tys. lat wstecz) uwieczniali na skałach różnorodne sceny z życia codziennego. Znakomita część spośród 6-7 tysięcy petroglifów przedstawia łowców, sceny polowań i zwierzynę.

Wydanie składa się z 2 znaczków przedstawiających ryty, grupę ludzi i zwierzynę (koziorożce), wkomponowanych w oddzielne bloczki zilustrowane m.in. postaciami (myśliwymi) wyposażonymi w łuki. Znaczki wydano w wersji ząbkowanej i ciętej.

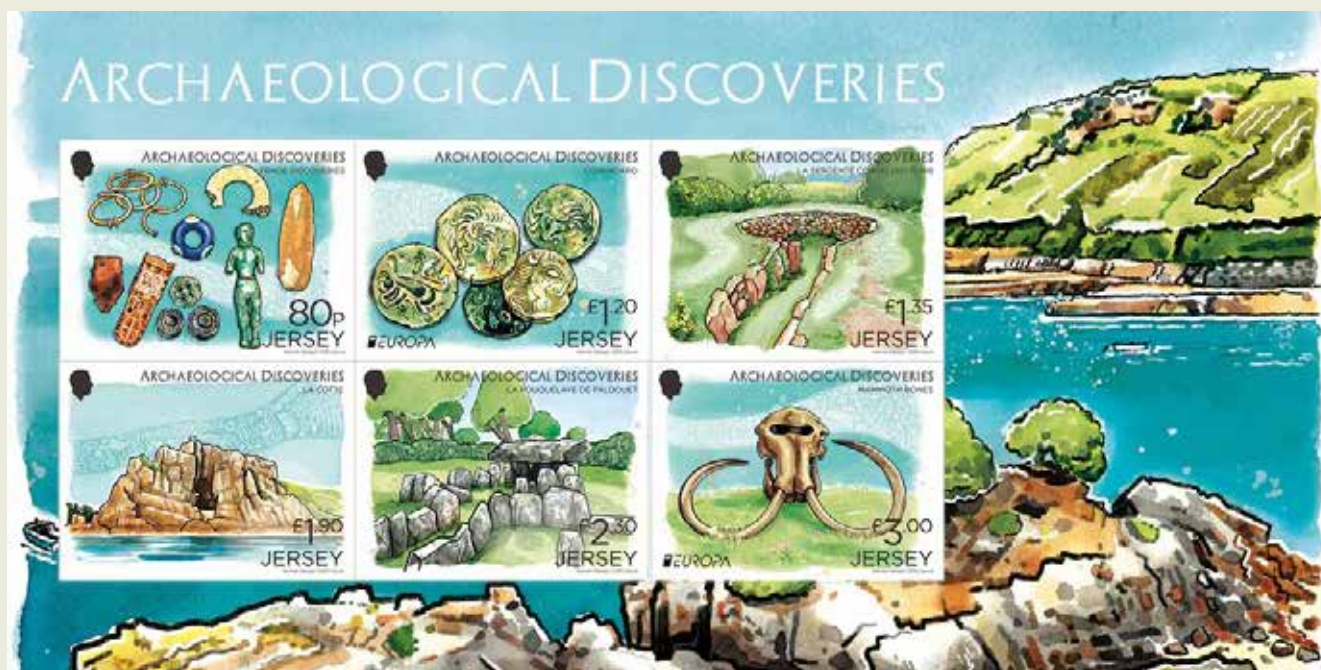
Koziorożce i łucznicy na znaczku i bloczku Azerbejdżanu

Grupa ludzi (tancerze?) na znaczku i łucznicy na marginesach bloczka Azerbejdżanu

Jersey, 5 maja 2025

Tylko dwa walory z sześciornaczkowej serii zostały dedykowane przez pocztę Jersey EUROPIE. Znaczki wydano w bloczkach: 6-znaczkowym i 2-znaczkowym ze wspomnianymi walorami EUROPY oraz w arkuszach 10-znaczkowych z każdym znaczkiem osobno. Na uwagę myśliwych zasługuje znaczek serii o najwyższym nominale 3£, prezentujący czaszkę mamuta włochatego znaną na paleolitycznym stanowisku La Cotte de St. Brelade, położonym w rozpadlinach skał wapiennych wybrzeża wyspy Jersey, na kanale La Manche. Datowane na ok. 180 tys. lat temu liczne kości mamutów i nosorożców włochatych ze stanowiska wskazują, iż myśliwi najprawdopodobniej zapędzali zwierzęta podczas polowania nad krańdź szczytu La Cotte i strącali, podobnie jak we francuskim Solutr -Pouilly.

Sześciornaczkowy blok znaczków Jersey z dwoma znaczkami EUROPY (drugim i szóstym). Na pierwszym znaczku pokazano drobne wykopaliska, a wśród nich neolityczny wiór krzemienny (wiór), narz dzie używane przez ówczesnych myśliwych do przecinania skór, patroszenia zwierzyny itp. czynności. Na szóstym czaszk  mamuta w łchatego

Czaszk  mamuta w łchatego znaleziona na paleolitycznym stanowisku La Cotte de St. Brelade (Kanał LA Manche)

Niemcy, 8 maja 2025

W jaskiniach Jury Szwabskiej, wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa archeolodzy odkryli ok. 50 figurek ludzi i zwierząt (mamuta, niedźwiedzia, konia, renifera, lwa jaskiniowego), misternie wyrzeźbionych z kości słoniowej (mamuciej) 35-43 tys. lat temu przez Homo sapiens sapiens. W pokładach odkryto także 8 instrumentów muzycznych (flety) wykonanych z kości ptaków, narzędzia kamienne i krzemienne oraz kości zwierzyny będącej obiektami polowań ówczesnych ludów, trudniących się przede wszystkim myślistwem.

Na znaczku Niemiec umieszczono 4 z wymienionych wyżej przedmiotów, pozostałe 21 na marginesach bloku. Blok niezbiecie dowodzi, że początki najstarszych sztuk: naskalnej, figuratywnej, muzycznej powstawały z udziałem łowców. Kulturotwórcza rola myśliwych trwa nieprzerwanie do czasów nam współczesnych.

Wytwory łowców z Jury Szwabskiej, świadczące o ich zainteresowaniach artystycznych, kulcie, gatunkach zwierząt łownych sprzed 40 tys. lat

Gibraltar, 8 maja 2025

Na znaczkach wydanych w formie bloku przedstawiono czaszkę dorosłej kobiety neandertalskiej oraz parę neandertalczyków rozpalających ognisko przed Skałą Gibraltarską i wejściem do jaskini, prawdopodobnie Gorhama, jednego z ostatnich miejsc bytowania neandertalczyków (ok. 30 tys. lat wstecz), wymarłych w innych regionach ok. 40 tys. lat temu. Na znaczku mężczyzna, którego podstawowym zajęciem było zbieractwo i myślistwo, trzyma kij, ówczesną prymitywną broń, używaną obok kamiennych i krzemiennych pięściaków.

Estonia, 9 maja 2025

Spośród 4 znaczków serii, tylko dwa są przypisane wydaniu pod szyldem EUROPY. Pierwszy z nich przedstawia wisior w kształcie noża w pochwie z późnej epoki żelaza, na tle grodziska we wsi Lõhavere, gdzie został znaleziony. Wisior taki wykonywano z kości, poroży jeleniowatych i z brązu, znaleziono ich ok. 20. Na drugim znaczku pokazano 7-centymetrowy wisior w kształcie pływającego bobra wykonany z poroża jelenia, znaleziony w neolitycznym grobie (III tys. p.n.e.) we wsi Valma.

Wisior w kształcie noża w pochwie oraz pływającego bobra wykonany z wieńca jelenia

Gruzja, 9 maja 2025

Najciekawszymi z myśliwskiego punktu widzenia, są znaczki Gruzji, bezpośrednio nawiązujące do łowów. Wydrukowane je w bloku w dwóch parkach w układzie tete-beche (forma współдруku dwóch jednakowych lub różnych znaczków, powiązanych krawędzią i ustawionych wobec siebie w odwrotnej pozycji). Na pierwszym przedstawiono fragment brązowej taśmy (IX-VIII w. p.n.e.), ozdobionej ornamentem ze sceną polowania z udziałem dwóch myśliwych na koniach trzymających włócznie, psa i dwóch jeleni. Artefakt odkryto podczas wykopalisk w gruzińskiej nekropolii Samtavro. Na znaczku pokazano też gruzińskie figurki z brązu: jelenia ze skarbu Chabarukhi oraz jeźdźcę konnego z Brilii z VII-VI w. p.n.e. W sąsiedniej Anatolii (dzisiejsza Turcja) podobne figurki świętych jeleni z ok. II tys. p.n.e. były atrybutami boga płci męskiej, czczonego przez Hetytów. Figurami jeleni zdobiono sztandary, zakończenia berel i lasek kultowych, które uważane były za własność bóstw. Na drugim walorze umieszczono neolityczne wykopaliska z różnych regionów Gruzji: fragmenty naczyń ceramicznych oraz 7 figurek antropo- i zoomorficznych.

Na pionowych znaczkach po lewej (układ tete-beche), pokazano fragment brązowej taśmy (IX-VIII w. p.n.e.), ozdobionej ornamentem ze sceną polowania z udziałem dwóch myśliwych na koniach trzymających włócznie, psa i dwóch jeleni

Monako, 9 maja 2025

Znaczek przedstawia jaskinię w Monako (la Grotte de l'Observatoire), ze śladami działalności człowieka datowanymi są między 250–20 tys. lat wstecz. W jaskini znaleziono zadziwiająco dobrze zachowane okazy zwierząt, w tym niektóre gatunki wymarłe, takie jak nosorożec Mercka, niedźwiedź jaskiniowy oraz lis polarny, ryś, pantera, koziorożec alpejski, jeleni i konie. Autorzy znaczka, na tle jaskini dokumentują znaleziska: pięściak, amforę, czaszkę rysia, złotą monetę i bransoletkę.

Turcja, 9 maja 2025

Çatalhöyük to największe bliskowschodnie anatolijskie, neolityczne stanowisko archeologiczne położone w centralnej Turcji, wpisane w 2012 roku na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Budowę tego pierwszego kompleksu miejskiego, według szacunków naukowców, rozpoczęto ok. 7400 roku p.n.e. Liczne budynki Çatalhöyük pełniły rolę sanktuariów z bogatymi dekoracjami wewnątrz, zwłaszcza malowidła naścienne. Dekoracje przedstawiały m.in.: zwierzęta, głównie byki i jelenie oraz sceny myśliwskie. Turecki znaczek EUROPY ukazuje wykop odsłaniający mury osady oraz fragmenty malowideł zdobiących domostwo (sanktuarium), przedstawiających scenę polowania na jelenie i inną zwierzynę.

Do końca lipca znaczki pod patronatem EUROPY wyemitowało 57 krajów, poczty Albanii i Ukrainy nie podały terminu emisji, zaś Białoruś, Rosja, Kosowo i Wielka Brytania dotychczas nie zajęły stanowiska w sprawie tegorocznych wydawnictw filatelistycznych ze znakiem EUROPY.

Scena myśliwska na malowidle naścinnym domostwa (sanktuarium). Poniżej fragmenty murów Çatalhöyük

Do końca lipca znaczki pod patronatem EUROPY wyemitowało 57 krajów, poczty Albanii i Ukrainy nie podały terminu emisji, zaś Białoruś, Rosja, Kosowo i Wielka Brytania dotychczas nie zajęły stanowiska w sprawie tegorocznych wydawnictw filatelistycznych ze znakiem EUROPY.

Źródła:

<https://europa-stamps.blogspot.com/2024/11/europe-europa-2025-national.html>

Jacek Wierzbicki 2025. Narodowe odkrycia archeologiczne [w] Biuletynie Klubu Zainteresowań Tematyk, numery 24, 25, 10 (wydanie elektroniczne).

Wikipedia